

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

ВЛАСЕНКО ЛЕВ ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 339.9 (477+510)

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ТА ЗАСОБИ РОЗВИТКУ
ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З КНР В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЇ**

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні
відносини

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Львів–2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі міжнародних економічних відносин Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
МОКІЙ Анатолій Іванович,
Запорізький інститут економіки та інформаційних технологій,
проректор з міжнародних зв'язків та стратегічного розвитку

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
ІВАЩУК Ірина Олегівна,
Тернопільський національний економічний університет,
професор кафедри міжнародної економіки

кандидат економічних наук, доцент
УКРАЇНЕЦЬ Лілія Анатоліївна,
Львівський національний університет імені Івана Франка,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Захист дисертації відбудеться «30» травня 2017 р. о 16:00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради К 35.051.21 Львівського національного університету імені Івана Франка за адресою: 79000, м. Львів, вул. Січових Стрільців, 19, ауд. 205.

З дисертацією можна ознайомитися у Науковій бібліотеці Львівського національного університету імені Івана Франка (79005, м. Львів, вул. Драгоманова, 5).

Автореферат розісланий «28» квітня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради
к.е.н., доцент

Ю. Б. Федунь

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Динаміка участі України в процесах глобальної економічної інтеграції обумовлює необхідність модернізації зовнішньоторговельної стратегії співробітництва України з найважливішими партнерами при неодмінному збереженні економічної безпеки держави. Це питання набуває особливої актуальності внаслідок кризових явищ в Європейському Союзі та уповільнення процесу євроінтеграції України. Стратегічний розвиток національної економіки в умовах геополітичних змін передбачає активізацію участі в інтеграційних процесах не лише з Європейським Союзом, але і з іншими мегарегіональними утвореннями та країнами. Відповідно, потрібна розробка доповнюючих стратегій двостороннього економічного співробітництва України з домінуючими країнами-центрами глобальної економіки, однією з яких є Китайська Народна Республіка (КНР). Проте, розвиток двосторонніх українсько-китайських економічних відносин, особливо торговельних, в умовах динамічного зростання КНР, може не тільки зміцнювати економічну безпеку України, але й створювати певні загрози. На даний час українсько-китайські зовнішньоторговельні відносини характеризуються істотною невизначеністю та нестабільністю, значною мірою внаслідок недосконалості стратегії та програм розвитку співробітництва, які набувають особливої важливості в умовах глобалізації.

Теоретико-методологічні основи стратегічного програмування зовнішньоторговельної політики та економічної безпеки відображені в працях В. Андрійчука, О. Власюка, В. Гейця, О. Гребельника, Т. Мельник, В. Новицького, Ю. Пахомова, І. Пугачова, А. Філіпенка. Важливі аспекти двосторонніх торговельних відносин розглядали у своїх працях В. Борщевський, І. Вериженко, І. Грабинський, І. Зварич, А. Рожко, Т. Туниця, К. Фліссак.

Зовнішня торгівля КНР була предметом досліджень китайських вчених Ван Пена, Чена Хунцзе, Чжана Юаня та Лі Чжоу. Висвітлення проблем українсько-китайської торгівлі здійснювали вітчизняні науковці В. Величко, А. Гончарук, І. Івашук, В. Левківський, І. Литвин, З. Макогін, М. Матула, С. Нікіщенко, А. Оніщенко, І. Погорелова, С. Пронь, В. Седнев, О. Скрипник, В. Тарасова, Л. Українець, М. Флейчук, Н. Фомічова, О. Шевчук, Л. Яремко.

Незважаючи на значний науковий доробок, на сучасному етапі становлення глобальної економіки проблеми та перспективи розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та КНР потребують подальших досліджень з деталізацією на різних рівнях системної ієрархії при дотриманні критеріальних обмежень зовнішньоторговельної безпеки. Недостатньо дослідженими залишаються стратегічні пріоритети трансформації торговельних відносин України з КНР в умовах глобалізації, методологія обґрунтування концептуальних засад стратегії взаємовигідної торгівлі на основі цілісної сукупності теоретико-методичних підходів до оцінки позитивних та негативних ефектів секторально-галузевої форми співробітництва окремих регіонів України та провінцій КНР з використанням природних і набутих конкурентних переваг. Важливість, актуальність наведених проблем та необхідність їх науково-прикладного розв'язання зумовили вибір теми дисертаційної роботи, мету, завдання, об'єкт, предмет, наукову та практичну значущість, логіку дослідження та викладу отриманих результатів.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота виконана відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій за темами: «Проблеми і перспективи участі України в процесах глобальної економічної інтеграції» (номер державної реєстрації 0114U004878), авторський внесок у виконання якої полягає у виявленні системних характеристик торгівлі України та країн АТР; «Напрями та механізми зміцнення економічної безпеки суб'єктів господарювання в процесі європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0116U006779), в якій автором виявлено взаємозв'язок українсько-китайської торгівлі та участі України у процесі євроінтеграції, запропоновано науково-прикладні рекомендації зміцнення зовнішньоторговельної безпеки держави; «Стратегічні пріоритети економічної безпеки розвитку України в умовах глобальної економіки» (номер державної реєстрації 0115U001873), де авторський внесок полягає в обґрунтуванні перспектив та форм інтеррегіонального співробітництва окремих регіонів України та провінцій КНР.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретико-методичних основ визначення стратегічних пріоритетів і розробки засобів та науково-прикладних рекомендацій щодо розвитку українсько-китайських торговельних відносин в умовах глобалізації.

Досягнення означеної мети передбачає постановку і вирішення таких завдань:

- розкрити сутнісні характеристики зовнішньоторговельної компоненти категорії «економічна безпека держави», узагальнити теоретико-методичні основи зміцнення безпеки розвитку двосторонньої торгівлі;

- виявити домінуючі тенденції та характеристики параметрів якості торгівлі з країнами АТР для формування інформаційної бази дослідження загроз зовнішньоторговельній безпеці України;

- запропонувати цілісну сукупність взаємопов'язаних модифікованих теоретико-методичних підходів до дослідження стану та обґрунтування стратегічних пріоритетів розвитку двосторонньої торгівлі України та КНР, орієнтованих на протидію зовнішньоторговельним загрозам;

- довести міжсистемний взаємозв'язок і структурну взаємообумовленість зовнішньої торгівлі та економічної безпеки, як критеріальної основи вибору цільової спрямованості методів оцінки доцільності та ефективності двосторонньої торгівлі;

- окреслити визначальні чинники і фактори впливу українсько-китайської торгівлі на зовнішньоторговельну безпеку України;

- визначити ключові інституціональні перешкоди розвитку українсько-китайської торгівлі для вироблення стратегічних рішень щодо удосконалення інституціонального базису двосторонньої торгівлі;

- запропонувати концептуальні засади моделі структурної інтеграції через поглиблення торговельних відносин України з КНР з позицій китайської зовнішньоторговельної стратегії;

– обґрунтувати структурні пріоритети та системні засоби розвитку двосторонньої торгівлі у формах інтеррегіонального та секторального співробітництва України та КНР;

– визначити першочергові напрями формування організаційно-інституціональної компоненти розвитку українсько-китайської торгівлі для реалізації моделі структурної інтеграції в торговельних відносинах.

Об'єктом дослідження є процес розвитку українсько-китайських торговельних відносин в глобальному середовищі.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи обґрунтування стратегічних пріоритетів і засобів та науково-прикладних рекомендацій щодо розвитку торгівлі з КНР і зміцнення зовнішньоторговельної безпеки України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційної роботи є: теорії глобалістики, міжнародних відносин та міжнародної торгівлі, економічної безпеки та могутності держави, транскордонного та інтеррегіонального співробітництва; методологічні положення вітчизняних і зарубіжних вчених щодо дослідження двосторонніх зовнішньоторговельних відносин у поєднанні з економічною, у тому числі зовнішньоторговельною безпекою держави; сукупність методів дослідження, а саме: історико-логічний (для ретроспективного аналізу еволюції українсько-китайської торгівлі); системного аналізу (для дослідження теоретичних основ безпекової компоненти торговельних відносин); економічного моделювання (для обґрунтування стратегічних пріоритетів та засобів розвитку українсько-китайської торгівлі); економіко-математичного аналізу (для дослідження зовнішньоторговельної активності України, КНР та країн Азійсько-Тихоокеанського регіону); оцінки комплементарності двосторонньої торгівлі, відносних порівняльних переваг, інтенсивності, торгової спеціалізації, внутрігалузевої торгівлі; розрахунку інтегрального індексу зовнішньоторговельної безпеки; матриці SWOT-аналізу проблем і перспектив розвитку зовнішньої торгівлі України; регресійного аналізу для оцінки взаємозв'язку показників розвитку українсько-китайської торгівлі та індикаторів зовнішньоторговельної безпеки України.

Інформаційну та статистичну базу дисертації становлять: наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців з проблем торговельних відносин та зовнішньоторговельної безпеки держави; інституціональний базис (законодавчі акти, стратегічні програми та нормативно-розпорядчі документи) стратегій розвитку зовнішньоторговельних відносин України та КНР; дані Державної служби статистики України, Національного бюро статистики КНР; матеріали та аналітичні звіти міжнародних організацій і дослідницьких агенцій (Групи Світового банку, МВФ, Міжнародного торговельного центру ЮНКТАД/СОТ, Світової митної організації та інших); матеріали позаурядових торговельних організацій (Торгово-промислової палати України, Міжнародної торгової палати «Шовкового шляху», Світової асоціації виробників сталі); публікації періодичних та спеціалізованих вітчизняних, китайських та інших світових видань (Урядовий портал, Женьмінь жибао, Та Кунг Пао та інші); офіційні Інтернет-ресурси.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні теоретичних та методичних положень, стратегічних пріоритетів і засобів,

науково-прикладних рекомендацій щодо розвитку торговельних відносин з КНР за умови зміцнення економічної безпеки України.

Основні положення, що визначають новизну дослідження, полягають у такому:

вперше:

– обґрунтовані стратегічні пріоритети (удосконалення інституційного базису двосторонніх відносин, структури торгівлі, транспортно-логістичної інфраструктури; активізація інтеррегіональної співпраці; інтенсифікація співробітництва в гуманітарній сфері), цілі та операційні завдання співробітництва, а саме: оптимізація якості структури торгівлі з використанням зовнішньоторговельної безпеки як цільової функції; застосування секторально-інтеррегіональної моделі розвитку торговельних відносин між приморськими та «старопромисловими» регіонами України і містами-метрополіями КНР; формування організаційно-інституціональної компоненти зовнішньої торгівлі, у тому числі в межах мегарегіонального інфраструктурного проекту «Новий шовковий шлях»; усунення інституціональних перешкод розвитку торговельних відносин з акцентом на зменшенні культурної та лінгвістичної дистанції.

удосконалено:

– науково-методичні підходи до аналізу ступеня досконалості зовнішньоторговельних відносин з використанням бальних експертних оцінок та запропонованої методики матричної оцінки на основі визначення ключових індикаторів гуманітарних доміант партнерства;

– теоретико-методичні основи аналізу стану і обґрунтування пріоритетів розвитку зовнішньої торгівлі з країнами АТР, у тому числі з КНР, доведенням доцільності цільової зорієнтованості на зміцнення зовнішньоторговельної безпеки на основі модифікованого інтегрального індикатора безпеки;

– просторову організаційно-функціональну компоненту інституціонального базису розвитку українсько-китайських зовнішньоторговельних відносин розширенням участі у Міжнародній ТПП «Шовкового шляху», формуванням спільних регіональних ТПП та ділових рад, реалізацією масштабних пілотних проектів створення інноваційного кластеру, технологічного, агроіндустріального парків, транзитно-логістичної зони в окремих регіонах України (Запорізька, Львівська, Одеська обл.);

набули подальшого розвитку:

– тлумачення категорії «зовнішньоторговельна безпека» з поєднанням системних (захист інтересів партнерів та єдність позицій щодо розв'язання глобальних, мегарегіональних і регіональних проблем розвитку; мотивованість до взаємовигідного стратегічного партнерства) та структурних (комплементарність економік; синхронність циклів економічного розвитку; узгодженість стратегічних цілей двосторонньої торгівлі) характеристик;

– методичні підходи до аналітичних досліджень стану двосторонньої торгівлі з використанням індексів (подібності, комплементарності, спеціалізації, інтенсивності) їх доповненням доведеною в роботі об'єктивною необхідністю оцінки впливу позаекономічних чинників (потужності держави та гуманітарного

розвитку на основі модифікованого комплексного індикатора та індексу Хофстеде);

– концептуальні засади зовнішньоторговельної стратегії співпраці України та КНР з урахуванням об'єктивних соціально-економічних, інституційних передумов та гуманітарних бар'єрів і засобів усунення останніх в процесі розвитку торгівлі;

– методи ретроспективного аналізу українсько-китайської торгівлі з визначенням етапів, інструментів та напрямів її розвитку, урахуванням визначальних чинників: географічної близькості, культурної подібності бізнес-середовищ, ментальної єдності, лінгвістичної відстані, наявності впливової діаспори, кількості чинних міжнародних договорів, спільної участі у міжнародних організаціях.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні теоретико-методологічних положень, наведенні аналітичних висновків для розробки науково-прикладних рекомендацій щодо розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та КНР в умовах глобалізації.

Результати дисертаційної роботи використано у діяльності регіонального філіалу Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД) у м. Львові при підготовці та проведенні засідання «круглого столу» «Львівщина: на шляху з Азії до Європи» 16.12.2016 р., наукові розробки та рекомендації включені у пілотний варіант інвестиційного проекту участі Львівської області у програмах та ініціативах інфраструктурного проекту «Новий шовковий шлях», зокрема доведена доцільність та перспективи розширення зовнішньоторговельного співробітництва підприємств Львівської області та окремих провінцій КНР, використання транзитного потенціалу області (довідка №1/17 від 3.03.2017 р.). Практичні рекомендації та аналітичні оцінки перспектив та загроз розширення інтер-регіонального співробітництва в торговельній сфері Запорізького метрополійного регіону з китайською провінцією Ляонін використані у діяльності Запорізької торгово-промислової палати (довідка № 22.2/514 від 20.12.2016 р.). Пропозиції щодо подальшого розвитку торговельної співпраці Запорізької області, як приморського регіону, та провінцій КНР, перспектив участі у програмах та інституціях проекту «Новий шовковий шлях» використані управлінням зовнішніх зносин та зовнішньоекономічної діяльності Запорізької облдержадміністрації для розробки програмних засобів розвитку зовнішньої торгівлі (довідка № 02.01-13/291 від 1.02.2017 р.).

Систематизовані та узагальнені теоретичні основи торговельних відносин України та країн АТР, експортні інтереси КНР на українському ринку знайшли використання в науково-дослідних розробках Запорізького інституту економіки та інформаційних технологій (ЗІЕІТ) на теми: «Проблеми і перспективи участі України в процесах глобальної економічної інтеграції» (номер державної реєстрації 0114U004878, заключний звіт від 26.12.2014 р.; довідка № 326-28/16 від 26.12.2016 р.); «Напрями та механізми зміцнення економічної безпеки суб'єктів господарювання в процесі європейської інтеграції» (номер державної реєстрації 0116U006779, проміжний звіт від 26.12.2016 р.; довідка №326-30/16 від 26.12.2016 р.); «Стратегічні пріоритети економічної безпеки розвитку України в

умовах глобальної економіки» (номер державної реєстрації 0115U001873, проміжний звіт від 26.12.2016 р.; довідка № 326-29/16 від 26.12.2016 р.).

Окремі теоретичні, методичні та аналітичні положення дисертації використано у навчальному процесі ЗІЕІТ при проведенні лекцій, практичних занять та підготовці навчально-методичних матеріалів для студентів спеціальності «Міжнародні економічні відносини» в межах дисциплін «Міжнародний менеджмент інноваційної діяльності», «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Глобальна економіка», «Міжнародна торгівля», дистанційного українсько-американського англomовного курсу MGMT 495 «Принципи ведення бізнесу в Азії» (MGMT 495 «Principles of Asian Business») спільно з Державним університетом штату Нью-Йорк у м. Потсдам (SUNY Potsdam) (довідка № 326-31/16 від 26.12.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові результати, які викладені у дисертації та виносяться на захист, отримані автором особисто. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використані лише ті ідеї та положення, які є особистим науковим доробком.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дисертаційної роботи доповідалися і обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях та семінарах, засіданнях «круглих столів»: V міжнародному науково-практичному семінарі «Структурно-інституціональна трансформація та безпека економіки регіонів України в процесі модернізації держави» (Запоріжжя, 2012 р.); III міжнародній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми і напрямки соціально-економічного розвитку Республіки Білорусь» (Мінськ, 24.03.2013 р.); науковому симпозиумі «Творчий внесок професора А. С. Філіпенка у навчально-наукову спеціальність «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» (Київ, 17.10.2013 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Формування соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах суспільних трансформацій» (Чернівці, 18-19.04.2013 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Фінансова безпека та перспективи розвитку соціально-економічних систем» (Київ, 15-16.04.2016 р.); «Львівщина: на шляху з Азії до Європи» (Львів, 16.12.2016 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток міжнародних економічних відносин: внутрішні та зовнішні фактори впливу» (Львів, 24.02.2017 р.); міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Підвищення науково-технологічного рівня економіки та її ефективності» (Київ, 25.02.2017 р.).

Публікації. Основні положення дисертації опубліковано у 20 наукових працях (з яких особисто автору належить 6,0 д.а.), з них – 12 статей у фахових наукових виданнях (з них 6 одноосібних), 6 публікацій у збірниках матеріалів конференцій, 1 розділ колективної монографії англійською мовою, опублікованої у іншій державі (Республіка Польща), одна публікація у інших виданнях (3 підрозділи підручника).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація загальним обсягом основного тексту 189 сторінок складається із вступу, трьох розділів, висновків, містить 30 таблиць та 32 рисунка на 22 сторінках, 19 додатків на 30 сторінках. Список використаних джерел містить 344 найменувань на 33 сторінках. Повний обсяг дисертації складає 274 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано вибір та актуальність теми, сформульовано об'єкт, предмет і методи дослідження, визначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами, мету та основні завдання, наукову новизну отриманих результатів та їх прикладну значущість.

У першому розділі «**Теоретичні підстави дослідження взаємозв'язків зовнішньої торгівлі та економічної безпеки держави**» систематизовано та узагальнено сутнісні характеристики категорій «міжнародні відносини», «зовнішня торгівля» та «зовнішньоторговельна безпека держави»; методичні підходи до проведення аналітико-прогнозних оцінок стану і перспектив розвитку торговельних відносин, цілеорієнтованих на дотримання зовнішньоторговельної безпеки України.

Дослідження зарубіжних і вітчизняних теоретиків міжнародної торгівлі Б. Балласа, Дж. Бхагваті, Дж. Манделла, Б. Оліна, Р. Флемінга, Е. Хекшера, І. Бураковського, Д. Лук'яненка, Т. Мельник, В. Новицького, В. Сіденка, Ю. Пахомова концентровані переважно на методологічних аспектах ефектів та доцільності торговельних відносин. В працях Т. Власюка, М. Разумей, Д. Венцовського та інших приділена увага саме безпековій компоненті зовнішньоторговельних відносин.

В роботі поняття «зовнішньоторговельна безпека держави» (ЗтБД) визначається як стан зовнішньоторговельних відносин, який відображає спроможність протидіяти зовнішнім загрозам та мінімізувати потенційні втрати, раціонально використовуючи участь у міжнародному поділі праці для створення сприятливих передумов зміцнення національної конкурентоспроможності. Отже, ЗтБД, як критеріальне обмеження і одночасно цільова функція розвитку торговельних відносин представляє цілісну сукупність методів та засобів з превентивно-захисними та програмно-цільовими функціями.

Систематизація та критичне узагальнення теоретико-методичних основ дозволяє визначити таку ієрархічну послідовність рівнів безпеки: національна, економічна, зовнішньоторговельна, експортна (імпортна), транзитно-логістична і науково-технологічна безпека держави. Відтак, пропонується тлумачення ЗтБД не як горизонтально інтегрованої, а як вертикально інтегрованої підсистеми в системі економічної безпеки держави, тобто як відособленого об'єкту державної безпекової та зовнішньоторговельної політик. Компаративний аналіз вітчизняних і китайських публікацій дає підстави стверджувати, що специфіка зовнішньоторговельних відносин з КНР на всіх рівнях системної ієрархії зумовлена неможливістю з позицій теорій міжнародної торгівлі і глобалістики вичерпно і однозначно пояснити сутнісні характеристики зовнішньоторговельної політики КНР. Як доведено у роботі, стратегії розвитку КНР базуються переважно на основі власної, «китайської школи» теорії міжнародних відносин, як альтернативної до «американської», «англійської», «французької» та інших.

У другому розділі «**Динаміка та перспективи розвитку українсько-китайських зовнішньоторговельних відносин в процесі глобальної економічної інтеграції**» запропонована взаємопов'язана цілісна сукупність теоретико-методичних підходів до оптимізації зовнішньоторговельного співро-

бітництва з КНР, оцінки кількісних та якісних характеристик, обґрунтування стратегічних пріоритетів двосторонньої торгівлі, орієнтованих на зміцнення економічної безпеки держави.

Як показано у роботі, протягом 2001-2015 рр. зберігається стабільна тенденція до збільшення зовнішньоторговельного обороту та від'ємного сальдо торгівлі між Україною та КНР. Спостерігається негативна товарна структура торгівлі, переважання експорту товарів з низьким ступенем переробки, недостатня диверсифікація експортної номенклатури України та збільшення обсягів імпорту високотехнологічної продукції. Потребує диверсифікації секторальна і просторова структура торгівельних відносин з переорієнтацією на стратегічні сектори і галузі національної економіки (науково-технологічний, гуманітарний, туристично-рекреаційний сектори, військово-промисловий комплекс, сільське господарство). Дослідження виявило щільний взаємозв'язок між індексами (інтенсивності, торгової спеціалізації, внутрішньогалузевої торгівлі) в динамічному вимірі за період 2001-2015 рр. із спадною тенденцією торгової спеціалізації (рис. 1).

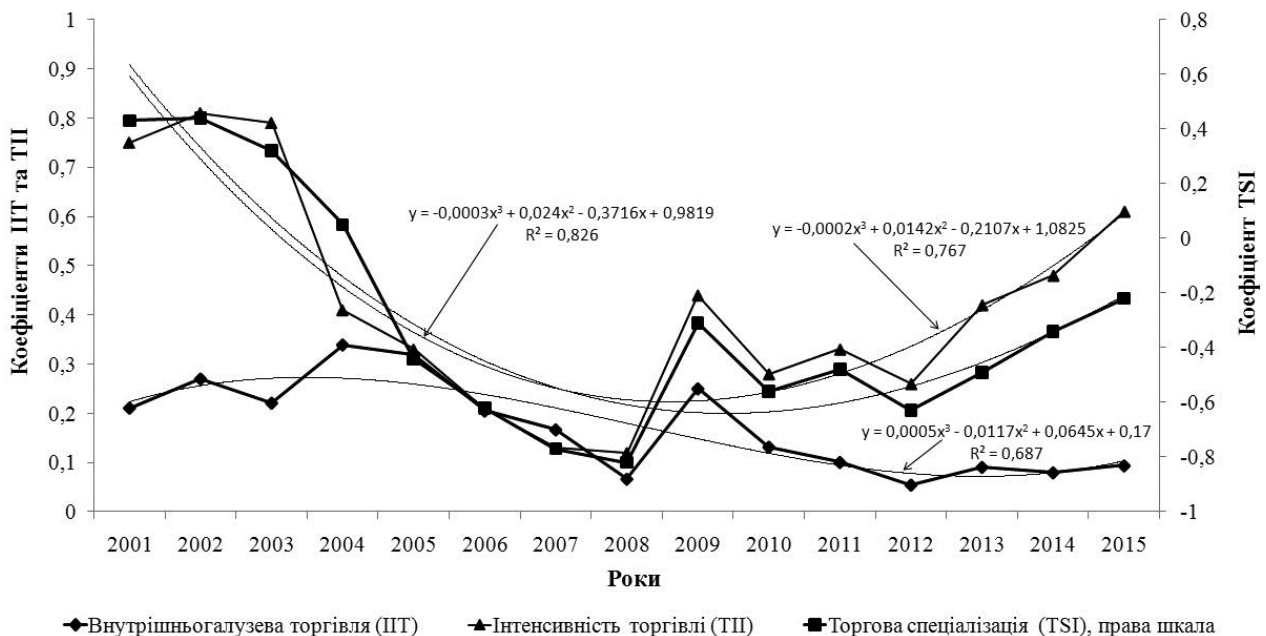

Рис. 1. Динаміка індексів взаємозалежності інтенсивності торгівлі, внутрішньогалузевої торгівлі, торгової спеціалізації України та КНР, 2001-2015 рр.¹

Використання наведених індикаторів дає підстави встановити негативні тенденції або індивідуальні загрози, що стосуються певних елементів міжнародної торгівлі. Визначення загального рівня ЗтБД потребує системного підходу до аналізу з розрахунком інтегрального індексу зовнішньоекономічної безпеки.

Для визначення інтегрального індикатора зовнішньоторговельної безпеки використано Методику розрахунку економічної безпеки держави Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, модифіковану згідно з Керівництвом до розрахунку головних індексів та індикаторів торгівлі Економічної та соціальної комісії ООН для Азії та Тихоокеанського регіону.

Значення індикаторів розраховуються на підставі даних міжнародних організацій, державних та регіональних управлінь статистики про

¹ Моделі ліній тренду індексів інтенсивності торгівлі, внутрішньогалузевої торгівлі, торгової спеціалізації – поліноміальні третього ступеня.

зовнішньоекономічну та інноваційну діяльність після їх нормування, тобто конвертації до масштабу вимірювань, за якого «найкращому» значенню індикатора відповідає 1, «найгіршому» – 0. Для забезпечення коректності інформаційної бази виокремленні показники стимулятори та дестимулятори з визначенням їх граничних значень та вагових коефіцієнтів (табл. 1).

Таблиця 1

Структурні характеристики зовнішньоторговельної безпеки (ЗтБ)

№ з/п	Назва показника	Характер впливу на рівень ЗтБ	Граничне значення, X_{opt}	Ваговий коефіцієнт, a_i
1.	Коефіцієнт покриття експортом імпорту	стимулятор	не менше 1	0,129
2.	Частка країни-партнера у зовнішньоторговельному обороті, %	дестимулятор	не більше 10%	0,121
3.	Частка високотехнологічної продукції в експорті товарів з однієї країни, %	стимулятор	не менше 15%	0,088
4.	Частка високотехнологічної продукції в імпорті товарів з однієї країни, %	дестимулятор	не більше 20%	0,139
5.	Частка енергетичних ресурсів в імпорті товарів з однієї країни, %	дестимулятор	не більше 25%	0,183
6.	Обсяг експорту сировини та продукції низького ступеня переробки в загальному обсязі експорту товарів до країни-партнера, %	дестимулятор	не більше 20%	0,049
7.	Індекс комплементарності експорту	стимулятор	не менше 45	0,109
8.	Індекс комплементарності імпорту	дестимулятор	не більше 50	0,101
9.	Індекс подібності експорту	дестимулятор	не більше 40	0,081

Значення інтегрального індексу безпеки торгівлі України з основними партнерами з АТР за 2001-2015 рр. (рис. 2) підтверджують негативні тенденції. При цьому, значення індексу для торгівлі з КНР у 2015 р. ($I_{зтб} = 0,749$) нижче, ніж для інших країн АТР, крім Тайваню ($I_{зтб} = 0,723$).

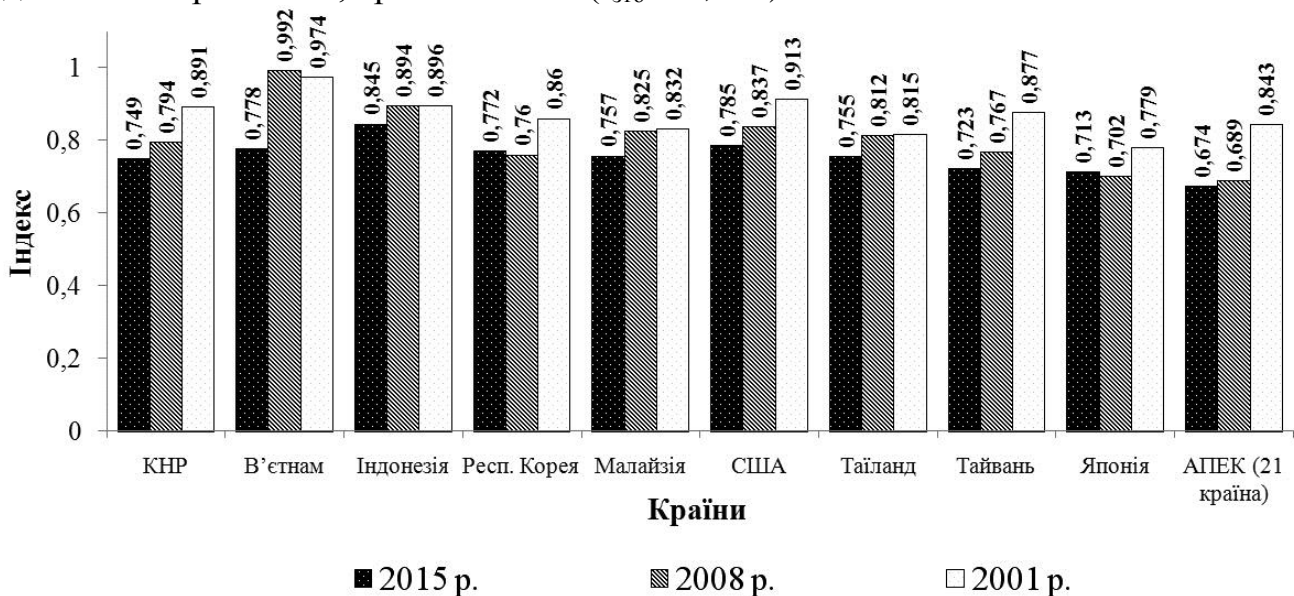

Рис. 2. Динаміка зміни інтегрального індексу зовнішньоторговельної безпеки України в торгівлі з країнами АТР, 2001 р., 2008 р., 2015 р.

Аналіз ефективності і доцільності розвитку зовнішньоторговельної діяльності України з використанням методу огортаючих даних (англ. – Data envelopment analysis) свідчить, що коефіцієнт ефективності зовнішньоторговельної співпраці з КНР впродовж 2001-2015 рр. погіршувався (1,08 – у 2001 р.; 6,75 – у 2008 р.; 8,44 – у 2015 р.), що є наслідком несформованості системної стратегії у торгівлі з цією країною. Результати аналізу торгівлі з використанням методу балансової просторово-динамічної регресії з основними торговельними партнерами у 2001-2015 рр. характеризуються ступенем статистичної значущості, про що свідчать відповідні значення коефіцієнта кореляції, скорегованого коефіцієнта де термінації, F-критерію Фішера:

$$Y=0,5+0,39x_1+0,12x_2+0,38x_3-0,16x_4, \quad (1)$$

$$R=0,74; R^2=0,54; F(4,145)=46,404,$$

де Y – інтегральний індекс зовнішньоторговельної безпеки; x_1 – індекс зміни нормалізованого торговельного балансу; x_2 – індекс подібності експорту; x_3 – індекс комплементарності експорту; x_4 – індекс інтенсивності торгівлі.

Протягом досліджуваного періоду на результуючу змінну (інтегральний індекс зовнішньоторговельної безпеки) найпомітніший прямопропорційний вплив здійснювали індекс зміни нормалізованого торговельного балансу (коефіцієнт регресії – 0,39), індекс подібності експорту (0,12), індекс комплементарності українського експорту (0,38) і оберненопропорційний вплив – індекс інтенсивності торгівлі (0,16). Для інших досліджуваних параметрів статистично значущого впливу виявлено не було.

Для виявлення інституціональних передумов і, з іншого боку, перешкод розвитку торговельних відносин, ризиків та загроз зовнішньоторговельній безпеці у роботі запропоновано теоретико-методичний підхід до побудови матриці оцінки досконалості інституціонального базису торгівлі з країнами АТР з виокремленням сприятливих і несприятливих чинників, покладених в основу обґрунтування стратегічних пріоритетів розвитку торгівлі. Чинниками-стимуляторами розвитку обрано: (1) відносно тривалу історію двосторонніх економічних та гуманітарних відносин, зокрема у міжнародній торгівлі, культурному обміні, освіті та науково-технологічній сфері; (2) відсутність геополітичних, територіальних, світоглядних конфліктів; (3) вигідне географічне розташування України між Європою та Азією, зацікавленість КНР у використанні території України для відновлення у новій якості «Великого шовкового шляху»; (4) прагнення сторін до консолідації зусиль з диверсифікації джерел енергоносіїв та зниження критичного рівня енергозалежності; (5) зацікавленість політико-владних еліт КНР у перетворенні України на самостійний мегарегіональний центр тяжіння, незалежний від впливу Російської Федерації; (6) потенціал торговельних відносин в інноваційно-технологічній сфері, військово-промислового та аерокосмічного комплексу; (7) взаємовигідна співпраця з модернізації вітчизняного агропромислового комплексу та торгівля продовольчою продукцією і сільськогосподарською сировиною; (8) співробітництво у туристично-рекреаційній і культурно-освітній сферах.

До об'єктивних і суб'єктивних чинників-дестимуляторів віднесено: (1) домінування у товарній структурі експорту до КНР товарів з низькою часткою доданої вартості; (2) конкурентні позиції у деяких енергетичних коридорах, які негативно впливають на переваги транзитності в регіоні; (3) посилення конкуренції у торгівлі продукцією металургії та машинобудування на ринках Близького Сходу та внутрішньому ринку України; (4) геополітична активізація Російської Федерації та Турецької Республіки, як реакція на посилення китайської економічної експансії; (5) недостатньо активна участь України у міжнародних організаціях та союзах (ШОС, БРІКС, АСЕАН), головним учасником яких є КНР; (6) фізична і моральна застарілість технологічної бази вітчизняного виробництва, що негативно впливає на мотивацію китайських партнерів; (7) небезпека втрати технологічних конкурентних переваг через копіювання взірців української продукції та технологій китайськими виробниками; (8) посилення загрози довкіллю через недотримання китайськими інвесторами екологічно-санітарних норм у виробництві аграрної продукції.

У третьому розділі «**Стратегія раціоналізації українсько-китайських торговельних відносин в глобальному середовищі**» запропоновані концептуальні засади моделі структурної інтеграції в процесі торговельних відносин України з КНР, обґрунтовані пріоритети розвитку двосторонньої торгівлі в формі інтеррегіонального та секторального співробітництва України та КНР, визначені стратегічні напрями формування організаційно-інституціональної компоненти українсько-китайської торгівлі.

З використанням матриці SWOT-аналізу перспектив торговельних відносин виявлено сильні та слабкі сторони, потенційні можливості та загрози зовнішньоторговельній безпеці з визначенням позиції України у китайській ієрархії міждержавних зв'язків на основі китайської методики розрахунку комплексного індикатора могутності держави як альтернативної до застосовуваних методів міжнародних рейтингів.

Для досягнення максимальної ефективності торговельних відносин з КНР і мінімізації загроз зовнішньоторговельній безпеці обґрунтовано концептуальні положення стратегії розвитку українсько-китайської торгівлі (рис. 3).

Зміцнення безпеки торгівлі з КНР передбачає активізацію національних і міжнародних науково-технічних проєктів за участю України, спрямованих на модернізацію технологічної бази виробничого потенціалу і науково-дослідницької сфери з метою створення і впровадження новітніх технологій, розробку програм міжнародного співробітництва з провінціями КНР, з визначенням конкурентних переваг і пріоритетних напрямів, обґрунтуванням стратегічних цілей і оперативних завдань співпраці, масштабних пілотних спільних проєктів, джерел і обсягів їх фінансового, кадрового, інституціонального забезпечення. Обов'язковою передумовою успішної реалізації таких програм є узгодженість з іншими стратегічними документами та двосторонніми угодами України і КНР.

Генеральні цілі

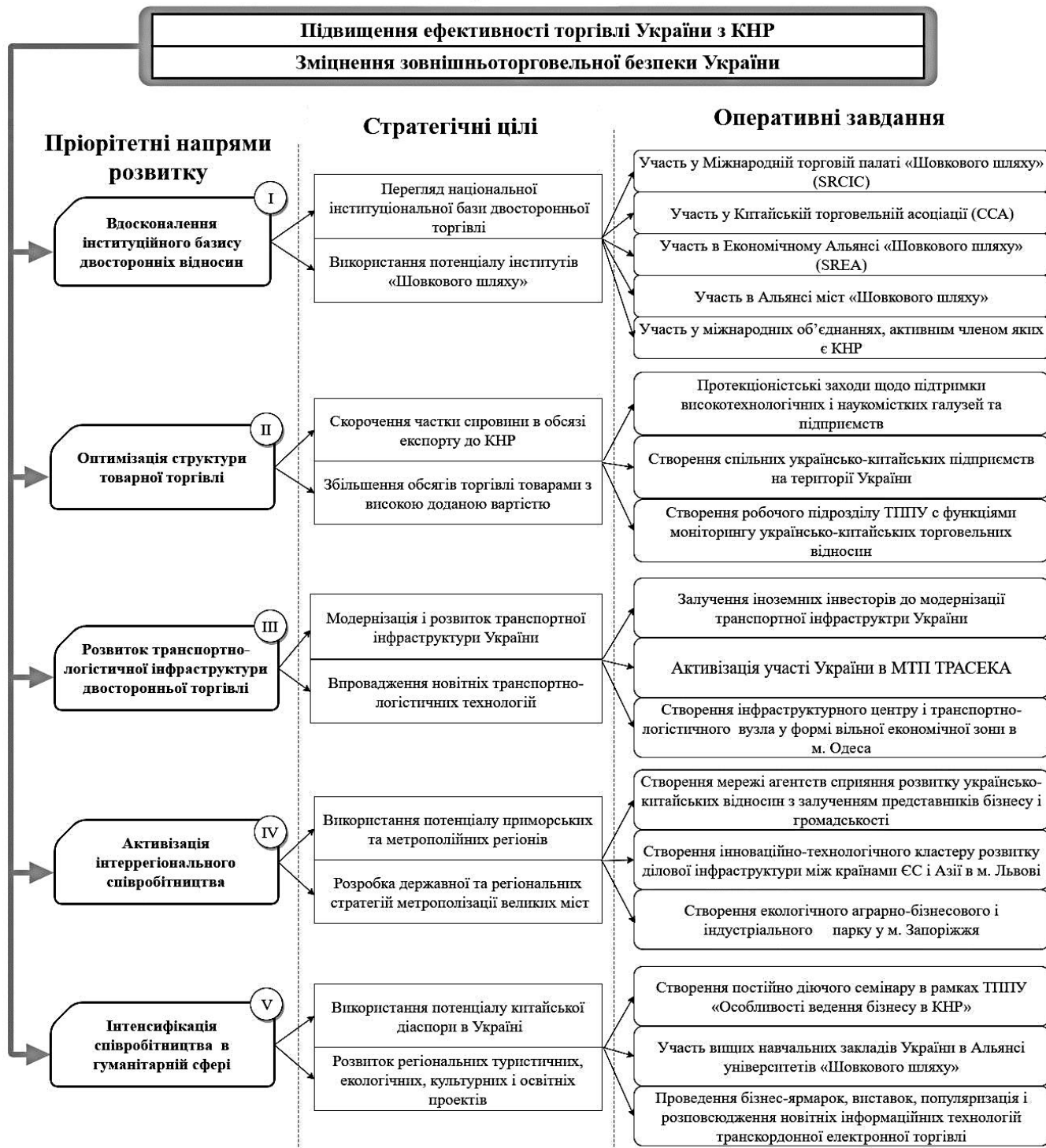

Рис. 3. Концептуальна схема стратегії розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та КНР

Головну роль у вирішенні цих завдань відіграє взаємоузгоджений інституційний базис двосторонньої торгівлі на державному та регіональному рівнях, у тому числі, національні Торгово-промислові палати та Міжнародна торгова палата «Шовкового шляху».

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано нове вирішення важливої науково-прикладної задачі обґрунтування стратегічних пріоритетів, методів та організаційно-економічних засобів розвитку зовнішньої торгівлі України з КНР на сучасному етапі глобалізації. Одержані в процесі дослідження результати створили підстави сформулювати такі висновки:

1. Сучасний етап розвитку глобальної економіки поглиблює міжнародний поділ праці і призводить до посилення взаємозв'язків та взаємозалежності національних економік, а також ризиків і загроз економічній безпеці. На ієрархічних рівнях соціально-економічної макросистеми виникає необхідність поєднання ефектів від міжнародної спеціалізації і зовнішньої торгівлі та захисту економічної, у тому числі зовнішньоторговельної безпеки держави. Міжнародні торговельні відносини не можуть бути абсолютно безпечними, тому можна стверджувати про відносну безпеку, або зміну її рівня при реалізації зовнішньоторговельних стратегій.

2. В глобальній економіці відбувається трансформація економічної та геополітичної карт світу, з'являються нові суб'єкти і форми міжнародних економічних відносин, змінюються теоретичні підходи до наукового обґрунтування економічних стратегій розвитку, в процесі реалізації яких важливого значення набувають зовнішні загрози. Відтак, посилюється актуальність розробки узгоджених двосторонніх безпекових стратегій з превентивно-захисними та програмно-цільовими функціями.

3. Науковці країн Західної Європи та США під терміном «економічна безпека» розуміють насамперед захищеність приватних осіб, громадян та домашнього господарства від істотного погіршення їх фінансового-економічного стану. В країнах Азійського регіону, у тому числі в КНР, категорія «економічна безпека держави» трактується глобально, як захищеність саме державної, національної економіки від зовнішніх та внутрішніх викликів, відсутність геополітичних конфліктів та суперечностей. Узагальнення публікацій китайських вчених доводить важливість саме збереження економічного суверенітету як безпекової категорії від впливу торговельних відносин, іноземного капіталу та інвестицій на китайську економіку. Теоретичні положення вітчизняних науковців в тлумаченні категорії «економічна безпека» поєднують глобальний вимір азійських вчених та європейські цінності, згідно з якими безпека передбачає покращення захищеності індивіда.

4. Основною формою міжнародних економічних відносин в умовах глобальної економіки і надалі залишаються торговельні. Систематизація традиційних та формування нових методів і форм двосторонньої торгівлі, адекватних сучасним геополітичним і геоekonomічним викликам та загрозам, потребує наукового обґрунтування методологічних засад їх доцільності та засобів дотримання критичних параметрів безпеки при обраних цільових орієнтирах розвитку в процесі стратегічного програмування торгівлі, врахування домінантних характеристик, потенційних можливостей, тенденцій та прогнозних орієнтирів співробітництва, загроз та ризиків зовнішньоторговельній безпеці держави.

5. Торговельне співробітництво України та КНР базується на позитивному історичному досвіді. КНР є однією з країн, які підтримували зв'язки з Україною ще під час існування Російської імперії та СРСР. Україна успадкувала тільки позитивні аспекти відносин з КНР без будь-яких територіальних, національних або ідеологічних суперечностей. КНР однією із перших країн світу визнала незалежність України, встановила дипломатичні відносини та розпочала обмін візитами на вищому рівні.

6. Інституціональний, у тому числі законодавчий, нормативно-правовий базис українсько-китайських торговельних відносин охоплює політичний, оборонний, торгово-економічний, культурний, освітній, науково-технічний, туристичний, міграційний, інвестиційний та транспортно-логістичний складники. Найбільше розвиненими до цього часу є торговельні відносини, особливо в інтеррегіональному та секторальному вимірі. Як доведено у роботі, зацікавленість провінцій та міст КНР у налагодженні співпраці з областями та містами України постійно зростає і створює реальний потенціал подальшого розвитку двосторонньої торгівлі. Певним бар'єром інституційного характеру є недостатня участь України у ініціативах, програмах та міжнародних організаціях, активним учасником яких є КНР (ШОС, БРІКС).

7. Визначальною сферою двосторонніх відносин між Україною та КНР залишається зовнішня торгівля. Протягом 2001-2016 рр. спостерігається стабільна тенденція до збільшення зовнішньоторговельного обороту. При цьому, для України товарна структура торгівлі з КНР характеризується негативними показниками, як у кількісному (негативне сальдо торговельного балансу товарами), так і у якісному (переважання експорту сировини, низький рівень товарної диверсифікації, домінування високотехнологічних товарів в імпорті) вимірах.

8. Системний аналіз впливу основних чинників впливу на розвиток українсько-китайської зовнішньої торгівлі дозволяє зробити такі висновки: (1) більшості товарних груп вітчизняного експорту властива порівняльна перевага з експортною номенклатурою підприємств КНР з переважанням продукції агропромислового сектору (сільськогосподарська сировина), харчової промисловості, металургійних напівфабрикатів та окремих груп товарів машинобудування з високим ступенем технологічності; (2) порівняно з іншими країнами-партнерами АТР нижчим є значення показника подібності експорту України та КНР, що відображає звуження можливостей конкуренції на ринках; (3) рівень комплементарності торгівлі між Україною та КНР постійно знижується внаслідок завершення процесів індустріалізації у КНР і, відповідно, зменшення попиту на українську продукцію металургії та машинобудування; (4) динаміка індексу інтенсивності торгівлі України та КНР відповідає недостатній реалізації потенціалу двосторонньої зовнішньої торгівлі, що підтверджується галузевою спеціалізацією. Таким чином, двосторонні торговельні відносини України і КНР потребують невідкладного корегування стратегічних пріоритетів та засобів їх досягнення з урахуванням національних інтересів України та необхідності протидії загрозам зовнішньоторговельній безпеці.

9. Виявлені домінантні тенденції зовнішньоторговельної політики КНР, а саме: прагнення до посилення контролю за сировинними ринками, селективний

підхід до торговельних відносин з окремими партнерами, використання китайських трудових ресурсів при освоєнні природних ресурсів країн-партнерів, жорстка економія і відмова від витрат на відтворення природних ресурсів, прагнення до інтернаціоналізації господарської діяльності і формування національних ТНК створюють загрози економічній безпеці нашої країни, які необхідно враховувати в стратегії розвитку торгівлі. Потребують врахування також особливості і перешкоди лінгвістичного, ментального та світоглядного характеру українського та китайського соціально-економічного середовища.

10. Зіставлення домінантних тенденцій з існуючим потенціалом дозволяє визначити такі пріоритетні напрями розвитку українсько-китайських торговельних відносин: (1) раціоналізація товарної структури торгівлі для усунення від'ємного сальдо торговельного балансу; (2) науково-технологічне співробітництво, інноваційна діяльність та трансфер технологій; (3) використання транзитно-логістичного потенціалу міжнародних транспортних коридорів; (4) модернізація вітчизняної транспортної інфраструктури і створення сучасних логістичних центрів; (5) поглиблення та інституціоналізація інтеррегіонального торговельного співробітництва приморських та метрополійних регіонів України і КНР; (6) активізація участі України у міжнародних економічних організаціях, зокрема у міжнародному проекті «Нового шовкового шляху»; (7) реалізація спільних торговельно-економічних та інституціональних проектів на державному та регіональному рівнях, зокрема пілотних проектів створення агротехнопарку (м. Запоріжжя), інноваційно-технологічного кластеру (м. Львів), транспортно-логістичної вільної економічної зони (м. Одеса).

11. З метою подальшої інтенсифікації українсько-китайських торговельних відносин запропонована вдосконалена інституційна модель, поєднання спільного інституціонального базису двосторонніх торговельно-економічних відносин на державному та регіональному рівнях. Для оперативного моніторингу досягнення цілей і вирішення завдань розвитку зовнішньоторговельних відносин України і КНР, своєчасної їх корекції, розробки рекомендацій щодо їх вдосконалення, консультативної роботи з ознайомлення українських підприємців з особливостями ведення бізнесу в КНР доцільним є створення відповідного структурного підрозділу ТПП України, а також в стратегічній перспективі міжнародних торговельних палат з КНР та іншими країнами АТР.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Власенко Л.В. Міжнародна спеціалізація України та стратегії двостороннього співробітництва (приклад Китаю та Туреччини) / А. І. Мокій, Р. Р. Енверов, Л. В. Власенко // Науковий вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету. Економічні науки: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. № 1(22). – С. 276–294 (0,5/1 д.а.).

Особистий внесок здобувача: на основі аналізу динаміки українсько-китайської торгівлі визначені домінантні тенденції та загрози від збільшення обсягів зовнішньоторговельного товарообороту з КНР.

2. Власенко Л. В. Економічна безпека інтеррегіонального співробітництва України з КНР / Л. В. Власенко, С. М. Цвілій // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. № 3(95). – С. 314-324 (0,2/0,4 д.а.).

Особистий внесок здобувача: виявлені основні тенденції розвитку зовнішньої торгівлі Запорізької області, запропоновані перспективні проекти інтеррегіонального співробітництва між Запорізькою областю та провінцією Ляонін (КНР).

3. Власенко Л. В. Метрополійні функції великих міст у контексті інтеррегіонального співробітництва України та КНР / О. А. Мокій, Л. В. Власенко, А. С. Крамна // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2013. – Вип. № 2. – С. 156-164 (0,3/0,5 д.а.).

Особистий внесок здобувача: окреслені структурні характеристики моделі реформ великих міст та мегаполісів у КНР, можливості адаптації китайського досвіду в Україні.

4. Власенко Л. В. Міграційні процеси між Україною і КНР у контексті гарантування економічної безпеки / А. О. Двігун, Л. В. Власенко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2013. – Вип. № 3. – С. 414-421 (0,2/0,4 д.а.).

Особистий внесок здобувача: визначені домінуючі тенденції міграційних процесів між Україною та КНР, встановлені окремі аспекти міграційної політики України, які потребують модернізації.

5. Власенко Л. В. Транзитно-логістична функція регіонів України в торгівлі КНР з країнами ЄС / В. С. Загребельний, Л. В. Власенко // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2014. – Вип. № 4. – С. 229-235 (0,2/0,4 д.а.).

Особистий внесок здобувача: розглянуто потенційні можливості приєднання України до мегарегіонального інфраструктурного проекту КНР «Новий шовковий шлях».

6. Власенко Л. В. Напрями активізації інноваційної діяльності підприємств приморських регіонів України / А. І. Мокій, Ю. В. Полякова, Л. В. Власенко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – Електронне наукове фахове видання. – 2017. – Вип. № 6. – С. 75-83 (0,1/0,6 д.а.).

Особистий внесок здобувача: проаналізовано стан зовнішньої торгівлі та інтеррегіонального співробітництва України, зокрема її приморських регіонів, з країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону, у тому числі з КНР.

7. Власенко Л. В. Позичування України у системі зовнішньоекономічних міждержавних стосунків КНР / Л. В. Власенко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Міжнародні відносини та світове господарство. – Вип. № 11. – 2017. – С. 15-20 (0,5 д.а.).

8. Власенко Л. В. Співробітництво Причорноморського економічного району з КНР в контексті інфраструктурного мегарегіонального проекту «Новий шовковий шлях» / Л. В. Власенко // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. № 13-2. – С. 6-11 (0,5 д.а.).

9. Власенко Л. В. Домінуючі тенденції розвитку українсько-китайської торгівлі / Л. В. Власенко // Науковий вісник Херсонського державного універси-

тету. Серія: Економічні науки. – Вип. № 22. Ч.1. – 2017. – С.20-24 (0,4 д.а.).

10. Власенко Л. В. Конкуренція на зовнішніх ринках як фактор розвитку двосторонніх торговельних відносин між Україною та КНР / Л. В. Власенко // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2017. – Вип. № 1(07). Ч.1. – С. 11-16 (0,4 д.а.).

11. Власенко Л. В. Лінгвістична відстань та мовний аспект у двосторонній торгівлі України та КНР / Л. В. Власенко // Проблеми системного підходу в економіці. – Збірник наукових праць: Вип. № 1(57). – Київ: НАУ, 2017. – С. 21-26 (0,5 д.а.).

Публікація у наукових виданнях іноземних держав:

12. Vlasenko L. External economic security of cooperation in the real sector of the economy of the regions of Ukraine and the People's Republic of China / A. Moki, L. Vlasenko, A. Ortina // System transformation of the national economy: challenges and expectations – Collective monograph edited by Oleksandr Vlasiuk, Olga Pyash, Wieslaw Olszewski, Magdalena Osinska, Volodymyr Voloshyn. – University of Economy Publishing House, Bydgoszcz, Poland, 2016. – Vol. 1. – 242 p. – P. 140-150 (0,2/0,6 д.а.).

Особистий внесок здобувача: розглянуто існуючий стан інтеррегіонального співробітництва у сфері зовнішньої торгівлі між Україною та КНР, запропоновано авторську методику визначення рівня зовнішньоекономічної безпеки (С. 143-144; 146-147).

Публікації в інших виданнях:

13. Міжнародний менеджмент інноваційної діяльності : підручник / [І. Г. Бабець, Ю. В. Полякова, О. А. Мокій та ін.] / за заг. ред. І. Г. Бабець, А. І. Мокія. – Запоріжжя: Кругозір, 2016. – 496 с. (0,7/28,83 д.а.).

Особистий внесок здобувача: підрозділи: 8.2 (Теоретичні засади та доцільність міжнародної торгівлі технологіями, С. 197-202; 0,3 д.а.); 13.3 (Патентна та ліцензійна діяльність інноваційної фірми. Організація міжнародної торгівлі ліцензіями, С. 333-339; 0,1 д.а.); 16.4 (Методи оцінки ефективності експорту (імпорту) ліцензій, С.423-433; 0,3 д.а.).

14. Власенко Л. В. Зовнішньоторговельне співробітництво України та КНР на сучасному етапі євроінтеграції / Л. В. Власенко // Наукові дослідження розвитку світової економіки: теорії та пропозиції: збірник наукових праць з актуальних питань економічних наук / Наукова організація «Перспектива». – Дніпро: Видавничий дім «Гельветика», 2017. – 104 с. – С. 13-23 (0,5 д.а.).

Тези доповідей та матеріали науково-практичних конференцій:

15. Власенко Л. В. Бігравітаційна модель Філіпенка А. С.: Україна і Китай / Л. В. Власенко // Творчий внесок професора А. С. Філіпенка у навчально-наукову спеціальність «Світове господарство і міжнародні економічні відносини»: матеріали наук. симпозиуму, 17 жовт. 2013 р., м. Київ / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин, каф. світ. господарства і міжнар. екон. відносин, каф. міжнар. фінансів [та ін.; матеріали до друку підгот.: Хмара М.П.,

Підчоса О.В.]. – Київ: Ін-т міжнар. відносин Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2013. – С. 240-243 (0,2 д.а.).

16. Власенко Л. В. Інтеррегіональне співробітництво України з Туреччиною (на прикладі Автономної Республіки Крим) та Китаєм (на прикладі Запорізького регіону) / Л. В. Власенко, Р. Р. Енверов // Формування соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах суспільних трансформацій: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Чернівці, 18-19 квітня 2013 р. – Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2013. – 408 с (0,1/0,2 д.а.).

Особистий внесок здобувача: виявлення основних тенденцій двосторонньої торгівлі підприємств Запорізької області та КНР.

17. Власенко Л. В. Межрегиональное сотрудничество Запорожского региона с Китаем: проблемы и перспективы / Л. В. Власенко // Актуальные проблемы и направления социально-экономического развития Республики Беларусь: материалы III Междунар. науч. конф. молодых ученых (Минск, 24 мая 2013 г.) / редкол.: А.В. Червяков [и др.]. – Минск: НИЭИ М-ва экономики Респ. Беларусь, 2013. – 270 с. (0,1 д.а.).

18. Власенко Л. В. Деякі аспекти досвіду КНР в контексті завдань реформи адміністративно-територіального устрою України / Л. В. Власенко // Фінансова безпека та перспективи розвитку соціально-економічних систем: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 15-16 квітня 2016 р.). У 2-х частинах. – К.: ГО «Київський економічний науковий центр», 2016. – Ч.1. – 112 с. – С. 21-24 (0,2 д.а.).

19. Власенко Л. В. Виклики та негативні тенденції розвитку українсько-китайської двосторонньої торгівлі на сучасному етапі співробітництва / Л. В. Власенко // Підвищення науково-технологічного рівня економіки та її ефективності: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 24-25 лютого 2017 року) / ГО «Львівська економічна фундація». – Львів: ЛЕФ, 2017. – 144 с. – С. 13-16 (0,2 д.а.).

20. Власенко Л. В. Позичування України у зовнішньоторговельній стратегії КНР / Л. В. Власенко // Розвиток міжнародних економічних відносин: внутрішні та зовнішні фактори впливу: збірник тез наукових робіт учасників Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів та молодих учених (м. Київ, 24-25 лютого 2017 р.) – К.: Аналітичний центр «Нова Економіка», 2017. – 116 с. – С. 9-13 (0,2 д.а.).

АНОТАЦІЯ

Власенко Л. В. Стратегічні пріоритети та засоби розвитку зовнішньоторговельних відносин України з КНР в умовах глобалізації. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2017.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню теоретичних і практичних аспектів розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та КНР на

сучасному етапі глобалізації. Окреслені основні тенденції та проблеми зовнішньоторговельної співпраці, виявлені тенденції розвитку білатеральної торгівлі та напрями її оптимізації, конкурентні переваги вітчизняних товарів на світовому ринку порівняно з товарами КНР, встановлено подібність експортних «портфелів» України та КНР, оцінена вірогідність конкуренції на світових товарних ринках, проведено компаративний аналіз відносних переваг основних товарних груп експорту.

Визначено загальний стан зовнішньоторговельної безпеки при співпраці з основними партнерами АТР, зокрема з КНР, основні загрози економічній безпеці України внаслідок розширення торговельних стосунків з КНР. На основі інституційного аналізу зовнішньоторговельної безпеки українсько-китайської торгівлі окреслено домінантні чинники впливу на ефективність торгівлі (культурні, мовні, адміністративні та геополітичні). Доведено, що участь України у інфраструктурних мегарегіональних проектах КНР, а саме у проекті «Нового шовкового шляху» та розробка зовнішньоторговельної стратегії і політики співпраці з КНР дозволять зменшити негативні наслідки від розширення обсягів торгівлі та посилити позитивні аспекти співробітництва.

Запропоновано науково-прикладні рекомендації з удосконалення механізмів двосторонньої торгівлі, здійснено прогнозну оцінку структури та обсягів торгівлі між Україною та КНР.

Ключові слова: українсько-китайські торговельні відносини, теоретико-методичні основи стратегії розвитку двосторонньої торгівлі, зовнішньоторговельна безпека.

АННОТАЦИЯ

Власенко Л. В. Стратегические приоритеты и средства развития внешнеторговых отношений Украины и КНР в условиях глобализации. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.02 – мировое хозяйство и международные экономические отношения. – Львовский национальный университет имени Ивана Франка, Львов, 2017.

Диссертационная работа посвящена исследованию теоретических и практических аспектов развития внешнеторговых отношений между Украиной и КНР на современном этапе глобализации. Выявлены основные тенденции и проблемы внешнеторгового сотрудничества, определены существующие тенденции развития билатеральной торговли и пути их оптимизации, конкурентные преимущества отечественных товаров на мировом рынке по сравнению с товарами КНР, оценена вероятность конкуренции на мировых товарных рынках, проведено сравнение относительных преимуществ по основным товарным группам экспорта.

Определено общее состояние внешнеторговой безопасности при осуществлении сотрудничества с основными партнерами АТР, в том числе с КНР. Определены угрозы экономической безопасности Украины вследствие расширения торговых отношений с КНР. На основе институционального анализа внешнеторговой безопасности украинско-китайской торговли выявлены факторы

влияния на эффективность сотрудничества (культурные, языковые, административные и геополитические). Доказано, что участие Украины в инфраструктурных мегарегиональных проектах КНР, а именно в проекте «Нового шелкового пути» и разработка внешнеторговой стратегии сотрудничества с КНР позволит уменьшить негативные последствия от развития торговли и усилить положительные аспекты сотрудничества.

Ключевые слова: украинско-китайские торговые отношения, теоретико-методические основы стратегии развития двусторонней торговли, внешне-торговая безопасность.

ANNOTATION

Vlasenko L.V. Strategic priorities and means of development of international trade relations between Ukraine and PRC in globalized environment. — Manuscript.

The thesis for the candidate of Economic Sciences academic degree. Specialty 08.00.02 – World economy and international economic relations. – Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, 2017.

The research is devoted to theoretical and practical aspects of bilateral trade relations development between Ukraine and PRC under the influence of modern globalization processes.

Basic trends in international trade collaboration of two countries have been outlined, the existing tendencies and problems of bilateral trade development and means of its optimization and have been defined. Various indicators and indices of evaluation of international trade were used to determine the intensity, optimality and expediency of existing trade relations and influence of exiting trade with PRC on Ukraine's foreign trade economic security.

In the research quantitative analysis of commodities trade was conducted, using decomposition method levels of diversity and quality of bilateral trade flows was estimated. Dominating tendencies of development of international trade between Ukraine and PRC were highlighted. Ways of avoiding and minimizing dependence of Ukraine on trade with PRC were outlined and recommendations provided. The measure of competitive advantages of domestic commodities on global market compared to commodities produced by PRC manufacturers was elicited, similarity between export profiles of Ukraine and PRC was measured, the possibility of competition on major global markets was calculated, and the comparison of competitive advantages of major commodity groups was conducted. Certain branches of trade with growing level of possible competition were outlined. Possible actions to prevent and avoid severe competition were proposed.

Additionally, foundations of Chinese theory of international relations have been considered, differences between Chinese and classical Western concepts of international interactions were highlighted. Existing hierarchy of PRC's strategic partnership was analyzed. By calculating comprehensive national power index Ukraine's position among strategic partners of PRC was outlined. Prognosis for further development of international relations between Ukraine and PRC was provided.

Using the index method the average state of foreign trade security was measured when conducting trade with major partners in Pacific Rim region, the position of PRC among those partners was defined. Main threats to Ukraine's economic security related to growing trade with PRC was discovered. Based on the institutional analysis of external trade security of Ukraine's and PRC bilateral trade it was discovered that several factors are affecting the effectiveness of partnership, among them: cultural, language, administrative and geopolitical factors. At the same time, it was proved that Ukraine's participation in infrastructural projects of PRC, namely «New Silk Road» project and modernization of Ukraine's foreign trade strategy of partnership with PRC will allow to decrease negative consequences of developing and expansion of trade with PRC and will allow to optimize positive aspects of cooperation. Participation in «New Silk Road» will minimize risks and optimize trade with PRC by creating several new sea and land routes integrated in the single mega regional infrastructural system. To evaluate the possibility and economic impact of participation in named project infrastructural and logistic potential of Ukraine regions and metropolitan areas were considered and various means of its improvement proposed.

The thesis contains recommendations for improvement of bilateral relations and mechanisms of conduction of bilateral trade, evaluation if prognosis form was conducted on the matter of structure and values of bilateral trade between Ukraine and PRC.

Keywords: Ukraine-China trade, theoretical and methodical basis of development of bilateral trade, external trade security.

Підписано до друку 27.04.2017 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 78

ТзОВ «Растр-7»
79005, м. Львів, вул. Кн. Романа, 9/1
тел./факс: (032) 235-52-05
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ЛВ №22 від 19.11.2002 р.